

2012. szeptember 26.

Nyíregyháza

Keresztkérdések 3. alkalma

Szentháromság-tan, az Atya mint Teremtő

Mai alkalmunkon a Szentháromság témakörét kezdjük el. Ennek a kérdés-körnek a témáját boncolgatjuk, s mindeközben a Szentháromság egyik személyére, az Atyára tekintünk. Isten végtelen hatalmát, szeretetét, lényét – úgy gondolom – igazán a Szentháromság témáján keresztül vagyunk képesek igazán megragadni, így mindenféleképpen erről kell beszélni, hogy az Atyáról egy teljes képet kaphassunk.

Ez a témakör az, mely tapasztalataink szerint talán a legnagyobb homály fedí gyülekezeteink előtt. A legkevésbé ismerik ennek a hagyománynak az igazi tartalmát gyülekezeti tagjaink. Természetesen az is az őszinteséghez tartozik, hogy az egyházi tanítás más részeitől eltérően itt nem tudunk Újszövetségi történetekre utalni, amelyek feloldanák ennek a tannak a titokzatosságát. Ami biztos, hogy ezt a szót, ha keresnénk a Szentírásba, hogy Szentháromság, biztos, hogy nem találunk meg sem az Ó, sem az Újszövetségben. Ez természetesen nem azt jelenti, hogy akkor nem kell erről beszélni. Sőt, az egyik legfontosabb tantételünk a Szentírás és Hitvallási Irataink alapján, hiszen világosan tanúsodik mind az Ószövetség, mind az Újszövetség arról, hogy a láthatatlan, örök szent Isten a názáreti Jézusban emberré lett megváltásunkra és szabadításunkra. És tanúsodik arról, hogy a láthatatlan Istennel, a mennyei Atyával, valamint Jézus Krisztussal a Szentlélek Isten bennünk lakozása által van találkozásunk.

A Szentháromságban fejeződik ki Isten egysége, főkéletes isteni lénye, a három személy teljes harmóniája, isteni megjelenése. A keresztyénység a belső logikai nehézségek ellenére az egy örök, szent Istent az Atya, a Fiú és a Szentlélek hármasságában imádják.

Hogyan közelítsük meg ezt a kérdést? Egy történet szépen megvilágítja, melyet Augustinus vetett papírra: Egyszer a tengerparton sétált és a Szentháromság titkán elmélkedett. Egyszer csak észreveszi, hogy egy apró gyerek kagylóval a tenger vizét egy gödröcskébe iparkodik átmeríteni. Megkérdezte tőle, mit művel? A kisfiú így felelt: látod, a tenger vizét akarom ide átönteni. Gondolod, hogy ez sikerül? – kérdezte a püspök. Miért ne hinném – válaszolt komolyan a fiúcska, aki Isten anyyala volt – te is hiszed, hogy felelni tudsz arra, amire még senki sem tu-

dott. Sokkal könnyebb nekem a tenger vizét e lyukba merítenem, mint az embernek Isten lényét kifürkészni.

A Szentháromságról szóló tan a 381-es konstantinápolyi zsinat óta összekapcsolja az egyébként sok mindenben gyökeresen eltérő nézeteket valló keresztyén felekezeteket. A keresztyénység heterogén családján belül lehet beszélni egy "trinitárius" - azaz egy "Szentháromság-hívő" - egységről. Római katolikusok, keleti ortodoxok és protestánsok egyaránt hiszik a Szentháromságról szóló tant. A keleti és nyugati keresztyéniség megosztó Filioque-vita¹ már a Szentháromság *értelmezéséről*, nem pedig annak létéről szólt. Ilyen értelemben tehát nem túlzás ma általánosságban *keresztyén* Szentháromság-tant emlegetni.

Ahogy azt az elején említettem, biztosan sokaknak meglepő, de a *Szentháromság* kifejezés nincs benne a Bibliában. A keresztyén egyház csak pár évszázaddal az Újszövetség megírása után dolgozta ki részletesen ezt a tant. Valószínűleg Tertulianus használta először a *Szentháromság* (trinitas) megnevezést a harmadik század elején. Ez azonban nem azt jelenti, hogy a Biblia nem tanítja a Szentháromságot. A Biblia Istenét valójában csak a Szentháromság fogalmaival érthetjük meg.

A korai keresztyének ösztönösen értették és vallották a Szentháromságot. Ahogy olvasták az apostoli írásokat és az Ószövetséget, teljesen természetes volt számukra, hogy csak egy Isten van, de tudták azt is, hogy az ő Megváltójuk, Jézus Krisztus is Isten és Úr, és hitték azt is, hogy a Szentlélek egy szinten helyezkedik el az Atyával és a Fiúval. Mindezt nem próbálták megmagyarázni pontos fogalmakkal. Elég volt számukra az, hogy egy Isten van, aki Atya, Fiú és Szentlélek.

Akkor kezdett szükségessé válni, hogy a Szentháromságról szóló tanítást megfogalmazzák, amikor megjelentek az eretnek mozgalmak. Ekkor sorra kerültek elő azok a kérdések, melyeket tisztázni kellett. Az első tisztázandó kérdés például a Logosz természetével volt kapcsolatos, akiről János evangéliumának bevezetőjében olvashatunk: "*Kezdetben volt az Ige (Logosz), és az Ige (Logosz) Istennél volt, és Isten volt az Ige (Logosz).*" Felmerült a kérdés: hogyan lehetséges az, hogy az Ige Istennél volt,

¹ A hitvallás latin nyelvű szövegébe a Szentlélek eredetével kapcsolatban először a toledói zsinat taldotta be 589-ben az eredeti, elismert szövegbe a *Filioque* szót, amely szerint a Szentlélek „az Atyától és a Fiútól származik”. Ennek célja feltételezhetően Krisztus istenségének és az Atyával való egységének fokozottabb hangsúlyozása volt, ellensúlyozandó az arianizmusnak a vizigótok közötti erős hatását.

és ugyanakkor Isten is volt? Hogyan lehet a Logosz egyszerre maga Isten, és valaki más, aki Istennél van?

Próbáltak analógiákat keresni. Volt, aki azt mondta, hogy olyan ez, mint *a nap és a sugara*. A nap Isten, a sugara pedig a Logosz. Más azt mondta erre, hogy nem jó a kép, mert a nap és sugara között nincs egyenlőség, és a képből nem érzékelhető Isten és a Logosz közötti különbség sem. Inkább gondoljuk ezt el a következőképpen: olyan Isten és a Logosz kapcsolata, mint mikor egy fálya lángjával meggyújtanak egy másik fálykát. Ez a kép sem volt igazán elfogadható, mert így viszont a Logosz nagyon különbözőnek tűnt Istentől, hiszen a két külön fálya azt sugallja, hogy a Fiú nem egy az Atyával. A Logoszról folytatott vita később egy másik dilemmát is felvetett: lehet-e egyáltalán Krisztust Istenként imádni? Mondhatjuk-e azt, hogy Jézus Krisztus maga Isten? Mondhatjuk-e azt, hogy a Fiú *egylényegű* az Atyával, vagy csak annyit mondhatunk, hogy *hasonló lényegű* mint az Atya? Örökkévaló vagy teremtetett lény? **"Elsőszüliött a teremtmények között"** (Kol 1,15) - mint aki maga is teremtmény, vagy mint aki az egész teremtet világ örököse és ura?

A Biblia és az ókeresztyén egyház hitének beható tanulmányozása, valamint a hamis értelmezések kizárása után, a keresztyének hitvallásokban (mindenekelőtt a Niceai- konstantinápolyi hitvallásban és az Athanasziosz-féle hitvallásban) fogalmazták meg azt a meggyőződésüket, hogy igenis imádhadjuk Krisztust Istenként, mert nem teremtetett, hanem örökkévaló lény; bár az Atyától különböző, mégis Istennel egylényegű személy². Ezek után a Szentlélek istensége már magától értetődő volt, hiszen a Bibliában sok helyen együtt olvasunk az Atyáról, a Fiúról és a Szentlélekről. Ebből a meggyőződésből következett a Szentháromságról szóló tan pontos megfogalmazása. A Szentháromság-tan kidolgozásával semmi többet nem tettek, mint hogy a Bibliának az Atyáról, a Fiúról és a Szentlélekről szóló kijelentését úgy fogalmazták meg, hogy ezáltal kizárjanak minden olyan téves értelmezést, mely nincs összhangban a bibliai kijelentéssel. A Szentháromság-tan nem a bibliai kijelentés *kiegészítése*, hanem a Biblia Istenről mint Atyáról, Fiúról és Szentlélekről szóló kijelentésének téves értelmezéseit kizáró *magyarázat*.

A Szentháromság-tan az ötödik századra általánosan elfogadott lett a keresztyénségben.

² a Fiú egylényegű az Atyával (*homousziosz*) szubsztanciájuk azonos, de személyükben különböznek.

Megérthető-e a Szentháromság?

Jogosan tehetné fel most valaki a kérdést, hogy egyáltalán megérthető-e a Szentháromság, vagy Isten belső lényét kutatni eleve kudarra ítélt vállalkozás. Elsőre azt válaszolnám erre a kérdésre, hogy természetesen *nem* megérthető a Szentháromság, mivel Isten lényét ember nem tudja teljesen megérteni. A Szentháromság titkai olyan dolgok, amelyekbe belekóstolhatunk egy kicsit, de igazából nem tudjuk megragadni azokat.

Az előbbieket leszögezve ugyanakkor azonnal hozzá kell tenni, hogy *igen, megérthetjük* a Szentháromság-tant, hiszen vannak ehhez fogódzóink a Bibliában. Az Szentháromság-tan nem spekuláció, hanem a Bibliából kiolvasható igazságok összefoglalása. Az egész evangéliumi hit Szentháromság-központú. Ha nem értjük meg a Szentháromság alapjait, minden homályban fog maradni, a többi keresztyén tant sem fogjuk tudni megérteni. Ismerjük öt meg úgy, ahogy léteznek: ATYA, FIÚ, SZENTLELEK - TELJES SZENTHÁROMSÁG, EGY ÖRÖK ISTEN.

A Szentháromság esetében nincs szó ellentmondásról. Akkor beszélhetnénk ellentmondásról, ha azt állítanánk, hogy *egy Isten van és három Isten van*. Ez képtelenség lenne. De mi nem ezt állítjuk, hanem azt, hogy *egy Isten van*, aki *három személyben* létezik. Egy lényeg, három személy. Ez nem ellentmondásos, sokkal inkább *fel foghatóan* a számunkra.

Talán segítségünkre van az a kémiai kép, mely közelebb hozhatja a felfoghatatlant számunkra. Természetesen sántít a kép, mint minden emberi példa, de segít, hogy jobban megérthessük a Szentháromság kérdését. A víz vegyjele H₂O. Folyékony halmazállapotú. A gőz vegyjele hasonlóan a vízhez H₂O, csak a halmazállapota más, s harmadik megjelenési formája a jég, mely szilárd halmazállapotú, s mégis H₂O a vegyjele. Ha ugyanis egy anyag halmazállapota megváltozik, akkor nem maga az anyag változik, hanem csak a megjelenési formája.

A Szentháromság esetében is ezen példából kiindulva valljuk, hogy egy Isten van (H₂O vegyjellel élve), de három személyben, megjelenési formában (halmazállapotban).

Az Ószövetségben nincs egyértelmű tanítás arról, hogy Isten három személyben létezne, olyan utalásokat látunk viszont, melyek abba az irányba mutatnak, hogy az Istenégen belül van valamiféle pluralitás. Rögtön a Biblia elején Isten például azt mondja: „**Teremtsünk embert a magunk képére!**” I Móz 1,26. Ez egy biztosnak látszó utalás arra, hogy Isten több személyben létezik. Később a Bábel-tornya épülésénél is azt olvassuk: „**Nosza szálljunk alá, és zavarjuk ott össze nyelvüket, hogy meg ne értsék egymás beszédét.**” I Móz 11,7.

Amikor az Ószövetségben a *Messias*ról olvasunk, azt látjuk, hogy bár különböző Istentől (Isten küldi őt), mégis isteni személy (Dávid királynak például ura). Ugyan-azt mondhatjuk el Isten megszemélyesített igéjéről és bölcsességéről is, de hasonló képet fest az Ószövetség Isten Lelkéről is. Az Úr angyalára vonatkozó utalások is ide tartoznak. Az Úr angyalát Isten küldte el, és mégis gyakran Istenként imádják. Ezekből arra következtethetünk, hogy Isten egy, de valamilyen módon mégis több személy.

Ha a Szentháromságot a Bibliában keressük, akkor erre a legvilágosabb utalások az Újszövetségben vannak. A kijelentés fokozatos, az Újszövetség istenképe már sokkal többet tartalmaz Isten önmagáról adott kijelentéséből, mint az Ószövetség. Itt látjuk jóval egyértelműbben, világosabban azt is, hogy Isten Szentháromságként létezik. Azt, amit az Újszövetség erről a témáról nyilatkozott, három fő tanításban lehet összefoglalni:

1. *Isten három személyben létezik.* A Máté 28,18-ban olvassuk: „**megkeresztelvé őket az Atyának, a Fiúnak és a Szentléleknek nevében**”. A 2 Korinthus 13,13-ban pedig ezt: „**Az Úr Jézus Krisztus kegyelme, az Isten szeretete és a Szentlélek közössége legyen mindannyiunkkal.**” Az Efézus 4,4-6-ban is egymás mellett látjuk mindhárom személyt: „**egy az Úr... egy az Istene és Atyja mindeneknek**”. Péter apostol a következőképpen kezdi első levelét: „**Péter, Jézus Krisztus apostola, Pontusz, Galácia, Kappadócia, Ázsia és Bitúnia szórványában élő jövevényeknek, akik ki vannak választva az Atya Isten eleve elrendelése szerint a Lélek megszentelő munkája által az engedelmességre és a Jézus Krisztus vérével való meghintésre: Kegyelem és békeség adassék nektek bőségesen.**”.

Rengeteg igeverssel lehet alátámasztani, hogy a Biblia egyedül Isten jellemző bizonyos tulajdonságokkal, mégis alkalmazza azokat külön az Atyára, a Fiúra és a Lélekre is. Isten az Úr, de Úr az Atya is („**Magasztallak, Atyám, menny és föld**

Ura...”, Mt 11,25), a Fiú is („**Tudja meg tehát Izráel egész háza teljes bizonyossággal, hogy Úrrá és Krisztussá tette őt az Isten...**” ApCsel 2,36) és a Lélek is („**Az Úr pedig a Lélek, és ahol az Úr Lelke, ott a szabadság.**” 2Kor 3,17). Isten örökkévaló és halhatatlan, de igaz ez az Atyára is („**Mert ahogyan az Atyának van önmagában élete, úgy a Fiúnak is megadta, hogy élete legyen önmagában.**” Jn 5,26), a Fiúra is („**Jézus Krisztus tegnap, ma és mindörökké ugyanaz.**” Zsid 13,8) és a Lélekre is („**Mert ha bakok és bikák vére és tehén hamva a tisztátalanokra hintve megszentel, vagyis külsőleg tisztává tesz, akkor a Krisztus vére, aki örökkévaló Lélek által önmagát áldozta fel ártatlanul az Istennek...**”, Zsid 9,13-14). És hosszasan lehet még sorolni: Isten szent, mindenütt jelenvaló, mindentudó, mindenható, teremő, gondviselő, a megváltás és ítélet a kezében van, -de ugyanezt látjuk az Atyáról, a Fiúról és a Lélekről külön-külön is.

A Biblia azt is egyértelműen kimondja, hogy az **Atya teljesen Isten** (Jn 6,44-46; Róm 1,7; „...**nekünk mégis egyetlen Istenünk az Atya, akitől van a minden-ség...**” IKor 8,6; Ef 4,6), a **Fiú teljesen Isten** (Jn 1,1.18; 10,30; 20,28; „**akiké az ősatyák, és akik közül származik a Krisztus test szerint, aki Isten mindennek felett: áldott legyen mindörökké. Ámen.**” Róm 9,5; Kol 2,9; Tit 2,13; Zsid 1,8; 1.Jn 5,20; Jel 1,17; 19,16) és a **Lélek is teljesen Isten** („**Ezért mondom nektek: minden bűn és káromlás meg fog bocsáttatni az embereknek, de a Lélek káromlása nem bocsáttatik meg.**”³² **Még ha valaki az Emberfia ellen szól, annak is megbocsáttatik, de aki a Szentlélek ellen szól, annak nem bocsáttatik meg sem ebben a világban, sem az eljövendőben.**” Mt 12,31-32; ApCsel 5,3-4; 16,6-10).

2. *Csak egy Isten van.* Az 5 Mózes 6,4-ben ezt olvassuk: „**Halld meg Izrael, az Úr a mi Istenünk egyedül az Úr!**”. **“Ezt mondja az Úr, Izrael királya és Megváltója, a Seregek Ura: Én vagyok az első és az utolsó, rajtam kívül nincs Isten.”** - olvas-suk Ézsaiás könyvében. A Róma 3,30-ban azt írja Pál: „**Mert egy Isten van, aki megigazítja a körülmetéltet hibából és a körülmetéletlent hit által**”. Jakab pedig: „**Te hiszed, hogy egy az Isten. Jól teszed.**”. A Biblia tehát egyértelműen tanítja azt, hogy *csak egy Isten van*.

És itt van a probléma, mert a véges értelmünkkel ezt a pontot nehezen tudjuk összeegyeztetni az előzőekkel. Azt a tanítást könnyen megértenénk, hogy csak egy Isten van, és van három személy (akik közül csak az *egyik* az Isten). Azt is könnye-dén elfogadnánk, hogy ha három isteni személy van, akkor *három Isten* létezik. De hogy mindhárom állítás egyszerre igaz legyen (az Atya, a Fiú és a Lélek különböz-

nek egymástól, mindhárom személy Isten, és mégis csak egy Isten van), meghaladják emberi felfogóképességünket.

Hogy viszonyulnak a személyek Isten lény(eg)éhez?

Miután megvizsgáltuk a Biblia három állítását a Szentháromsággal kapcsolatban, fel kell tennünk azt a kérdést, hogy vajon hogyan viszonyulnak a személyek Isten lény(eg)éhez. Nézzük meg, mit is jelent az, hogy „Az Atya, a Fiú és a Szentlélek három-egy Isten.” Három megállapítás segíthet abban, hogy jobban értsük az isteni személyek és az isteni lényeg viszonyát. Talán itt is igaz az, hogy amikor a Szentháromságról állítunk valamit, azzal nem annyira valódi megértésről vagy ismerésről teszünk bizonyosságot, inkább egy helytelen értelmezést tagadunk. A Szentháromság egy titok. Valószínűleg többet tudunk arról, hogy mi *nem* a Szentháromság, mint arról, hogy valójában mi is az (vagy ki is ő!). Helyesnek látszik ki-mondani a következőket:

1. *Mindhárom személy teljesen Isten.* Isten lényét nem lehet három részre osztani. Tehát nem arról van szó, hogy az Atya egyharmad Isten, a Fiú egyharmad Isten és a Szentlélek is egyharmad Isten, és a három harmad tesz ki egy egészet. Ez ugyanis azt jelentené, hogy az Atya nem teljesen Isten, az isteni tulajdonságoknak csak nagyjából egyharmadával rendelkezik. Ugyanez lenne igaz a Fiúra és a Szentlélekre is. A Biblia tanítása alapján el kell utasítanunk ezt a megközelítést, és állítanunk kell, hogy mindhárom isteni személy *teljesen* Isten („**Mert benne lakik az istenség egész teljessége testileg...**” Kol 2,9).

2. *Mindhárom személy rendelkezik az összes isteni tulajdonsággal.* A személyek nem Isten lényéhez hozzáadott tulajdonságok, hiszen ebben az esetben lennének olyan tulajdonságok, amelyekkel csak az Atya, csak a Fiú, vagy csak a Szentlélek rendelkezne. Az isteni szerepek valóban különbözőek (ahogy ezt látni fogjuk), de ha az isteni tulajdonságokról állítjuk ezt, akkor megint a személyek *teljes* istenségét kérdőjeleznénk meg. Ha a személyeket az isteni lényeghez hozzáadott isteni tulajdonságoknak gondoljuk el, akkor a Szentháromságról alkotott képünk valójában inkább hasonlít egyfajta "Szentnégyesség"-re, ahol beszélhetünk egy isteni lényegről, egy Atyáról, egy Fiúról és egy Szentlélekről. Hogy ezt elkerüljük, nagyon fontos azt állítani, hogy mindhárom személy rendelkezik az összes isteni tulajdonsággal és teljes isteni lényeggel, és nincs Istenből semmi ezen kívül.

3. *Egy lényeg (uszia), három személy (hüposztázisz).* A fő kérdés most az, hogyan lehetne biblikus módon megfogalmazni Isten belső lényének ezeket az igazságait. A korai egyház rengeteget bajlódott ezzel a kérdéssel, és próbáltak megfelelő szavakat találni, melyekkel úgy tudják leírni a Szentháromságról szóló tant, hogy ne jussanak valamilyen téves következtetéshez.

Az ariánizmussal vívott harc során a görög egyházban végülis két szót találtak, melyeket egyetemesen el is fogadtak. **ὁμοούσιος homo usziosz** és a **homoi usziosz**, azaz egylényegű és hasonló lényegű kifejezésekről, rámutatva a két szó közötti csupán "i" betűnyi különbségre (homo = azonos, homoi = hasonló). Arius (i. sz. 280 – 336) és az ariánusok tanítása szerint Krisztus lényegileg nem egy Istennel, hanem csupán Isten fia (homoiusziosz = hasonlényegűség). Az első niceai zsinat (325) elvetette Arius tanítását, és kimondta azt az ortodox tant, amely szerint a Fiú egylényegű az Atyával (*homoiusziosz*) szubsztanciájuk azonos, de személyükben különböznek. A korabeli görög tudósok azonban tudták, hogy az az egy "i" betű nem *csak* egy "i" betű, hanem akár az igaz és hamis tanítás közötti kardinális különbség jele is lehet. Isten egy uszia (substantia), vagyis egy lényeg.

A másik szó, amit a görög nyelvben találtak a *hüposztázisz*, amit nagyon nehéz volt latinra fordítani. Több próbálkozás után végül a *subsistentia* (személy) szó nál maradt, mely azonban nem adja vissza tökéletesen a görög kifejezést. Amikor ugyanis *személyre* gondolunk, akkor a mi fejünkben (a latin gondolkodáshoz hasonlóan) nagyon erős "határtudat" és a különállóság érzése kapcsolódik a fogalomhoz. A görög *hüposztázisz* szóban nem ilyen egyértelmű ez a különállóság. Mégis talán ez a legjobb fordítás, mert így meg tudjuk különböztetni Istenben azt, ami egy (lényeg), attól, ami három (személy). Az uszia és hüposztázisz közötti különbségtétel eredményeképpen azt mondhatjuk Isten belső lényéről, hogy az Atya osztozik az Istenség teljes lény(eg)ében (uszia), mégis különbözik a Szentlélek személyétől (hüposztázisz) és a Fiú személyétől (hüposztázisz). Ugyanez igaz a Fiúra és a Szentlélekre is.

A Szentháromság személyeit munkájuk alapján különböztetjük meg. Ezt tesszük, amikor Istenről, az Atyáról mint Teremtőről, Istenről, a Fiúról mint Megváltóról, Istenről, a Szentlélekről mint Megszentelőről beszélünk. Az egyes isteni személyekhez saját munkát kapcsolunk.

Níceai Hitvallás:

Hiszek az egy Istenben, mindenható Atyában, mennynek és földnek, minden láthatónak és láthatatlannak teremtőjében.

Hiszek az egy Úrban, Jézus Krisztusban, Isten egyszülött Fiában, aki az Atyától született minden idő előtt, világhosszág a világhosságtól, valóságos Isten a valóságos Istentől, született és nem teremtett, az Atyával egylényegű, és általa lett minden. Érettünk emberekért és üdvösségünkért leszállt a mennyből. Megtestesült a Szentlélektől és Szűz Máriától, és emberré lett. Keresztre feszítették értünk Poncius Pilátus alatt, kínhalált szenvedett és eltemették, harmadnapon feltámadt az írások szerint, fölment a mennybe, ott ül az Atya jobbján, újra eljön dicsőségben ítélni élőket és holtakat, és uralmának nem lesz vége.

Hiszek a Szentlélekben, Urunkban és életünkben, aki az Atyától és a Fiútól származik, akit az Atyával és a Fiúval együtt imádunk és dicsőítünk, és aki szólt a próféták által.

Hiszem az egy, szent, egyetemes és apostoli egyházat. Vallom az egy keresztiséget a bűnök bocsánatára. Várom a holtak föltámadását és az eljövendő örök életet. Ámen."

Ez a hitvallás a bibliai keresztyén hit megvallása mellett már a Szentháromság-tan kezdete is: az egy Istenben, mint az Atya, a Fiú és a Szentlélek Istenben való keresztyén hit részletesebb kifejezése.

Athanasiusi Hitvallás legfontosabb mondatai:

3. Az egyetemes-keresztyén hit pedig ez: az egy Isten a háromságban, a háromságot pedig az egységben tiszteljük;
4. s ne keverjük össze a személyeket, se a lényeket szét ne válasszuk.
5. Más személy ugyanis az Atya, más a Fiú, más a Szentlélek;
6. de egy az Atya, a Fiú és a Szentlélek istensége, egy a dicsőségük, egyformán örök a fenségük.
7. Amilyen az Atya, olyan a Fiú. olyan a Szentlélek is:
8. Nemteremtett az Atya, nemteremtett a Fiú, nemteremtett a Szentlélek.
9. Végtelen az Atya, végtelen a Fiú, végtelen a Szentlélek.
10. Örökkévaló az Atya, örökkévaló a Fiú, örökkévaló a Szentlélek, -
11. de mégsem három az örökkévaló, hanem egy az örökkévaló.
12. Ugyanígy nem három a nemteremtett, s nem három a végtelen, hanem egy a nemteremtett és egy a végtelen.

13. Hasonlóképpen: mindenható az Atya, mindenható a Fiú, mindenható a Szentlélek;

14. de mégsem három a mindenható, hanem egy a mindenható.

15. Ugyancsak: Isten az Atya, Isten a Fiú, Isten a Szentlélek,

16. de mégsem három az Isten, hanem egy az Isten.

17. Ugyanígy: Úr az Atya, Úr a Fiú, Úr a Szentlélek,

18. de mégsem három az Úr, hanem egy az Úr.

Előadás második, de rövidebb felében röviden szeretnék beszélni az Atyáról, mint teremtő Istenről. Az előadás első felében jól érzékelhető volt, hogy a három személynek különböző munkája van, és Isten szeretetét, kegyelmét, irgalmát, teremtő munkáját a Szentháromság ismeretének fényében lehet igazán megérteni, megtapasztalni.

Amit mindjárt az elején le kell szögeznünk, hogy az Ószövetségben még sok minden rejtve marad Isten felől, ami csak az Újszövetségben, Jézus Krisztusban tárul föl igazán előttünk.

A teremtő Isten úgy mutatkozik be Mózesnek az égő csipkebokornál: „**Isten ezt felelte Mózesnek: Vagyok, aki vagyok.**” II Móz 3,14. Isten sohasem volt és sohasem lesz, mert Ő maga az Élet. Belőle fakad minden élet, aki a világot teremtette, s a világ teremtése az Ő szeretetéből történt. Ő az élet és hozzá tér vissza minden élet és létező.

A következőkben a teremtő Isten, az Atya személyéről, tulajdonságairól lesz szó, mely nyilván sokkal közelebbi lesz hozzánk, érthetőbb, talán nem lesz annyira „elvon”.

- **Isten élő személy.** Aki *gondol* („Bizony, a ti gondolataitok nem az én gondolataim...”, Ézs 55,8), *érez* („Jézus könnyekre fakadt.” Jn 11,35), *ismer* („Mielőtt megformáltak az anyaméhben, már ismertelek” Jer 1,5 ; „Ne félj, mert megváltottalak, neveden szólítottalak, enyém vagy!” Ézs 43,1 ; „gondod van minden utamra. ⁴Még nyelvemen sincs a szó, te már pontosan tudod, URam.” Zsolt 139,3-4), *cselekszik* („én alkottalak téged...” Ézs 44,21). Ő élő személyes valóság. Nem egy mítosz vagy képies beszéd, hanem teljes valóság. Ő élő Isten, belőle indul ki az élet, aki az Élet forrása is! Minden, ami más létezik, az Ő alkotása, teremtménye („Egyenlőnek tartható-e az agyag a fazekassal? Mondhatja-e az alkotás alkotójának: Nem ő alkotott engem?!” Ézs 29,16 ;

„**Ugyan ki vagy te, ember, hogy perbe szállsz az Istennel? Mondhatja-e alkotójának az alkotás: "Mért formáltál engem ilyenre?"** Róm 9,20-21). Mindent Ő tart fenn, mozgat és éltet. Mindent Ő hat át. Kezében tartja a mindenséget, annak korlátlan Ura („**Mert ő benne élünk, mozgunk és vagyunk...**” ApCsel 17,28)

- **Isten mindenható.** Mivel Ő teremtette meg az élet feltételeit, Ő alkotott mindent, amit érzékszerveink tapasztalnak, éreznek, amit látunk, s az élet általa van, ezért az Ő mindenhatóságának nincsenek korlátai, hatalma működésének csak ő maga szab határt és vele szemben minden ellenállás hiábavaló. A teremtménynek csak annyi és olyan szabadsága van, amilyet és amennyit a Mindenható enged vagy ad neki. Számára nincsen lehetetlen dolog. Ő segíthet akkor és ott is, ahol és amikor már minden emberi segítség lehetetlennek tűnik. („**...mert az Istennek minden lehetséges.**” Mk 10,27)

- **Isten mindenütt jelen van.** Az ember a térbeli korlátainak legyőzésére hiába találja fel a legnagyobb technikai eszközöket és hidalja át velük a legnagyobb távolságokat, ennek ellenére mindenütt és állandóan beleütközik a tér korlátjaiba. Istenre tekintve nem léteznek a térbeliség korlátai, Ő mindeneket betölt jelenlétének eleve valóságával és hatalmának erejével. 139. Zsoltár így fogalmaz: „**Hova menjek lelked elől? Orcád elől hova fussak?** ⁸**Ha a mennybe szállnék, ott vagy, ha a holtak hazájában feküdnék le, te ott is ott vagy.** ⁹**Ha a hajnal szárnyaira kelnék, és a tenger tulsó végén laknék,** ¹⁰**kezed ott is elérne, jobbod megragadna engem.**” Zsolt 139,7-10. Isten mindenütt jelenvalóságát nem élhetjük át másképpen, mint a lelkiismeret rettegésében, ahogy fogalmaz Pál: „**Rettenetes dolog az élő Istennek kezébe esni.**” Zsid 10,31

- **Isten örökkévalósága.** Az idő és az örökkévalóság viszonya a legsúlyosabb problémák egyike. Nem tudunk világos fogalmat alkotni az örökkévalóságról, az idő mibenlétével pedig szintén csak olyan formán vagyunk, amint Augustinus mondta: „Ha nem kérdezik, mi az idő, akkor tudom, ha kérdezik, nem tudom.” Az örökkévalóság nem egyéb, mint a végtelen idő. Nektünk az élet idő, az idő élet, az idővel együtt múlik az élet, melynek föltétlen, kikerülhetetlen határt szab a halál. Szintén Augustinus mondja, hogy „az ember, mikor születik, már a halállal születik. Halálra jegyzett, halálra ítélt élet.” Milyen mély ellentmondás. Csak azért élünk, hogy meghaljunk? S aztán csakugyan mindennek vége? „**A bűn zsoldja a**

halál.” Róm 6,23 Az Istentől, az élet forrásától elszakadt bűnös ember hiába keres választ és támaszt a lélek halhatatlanságáról szóló filozófiai tanban, - hiszen az ő számára a lélek halhatatlansága csak a büntetés végtelenségét, az örök halált jelentheti. A haláltól való természetes irtózással együtt kiolthatatlanul él bennünk a vágy (életosztón az élni akarás) egy magasabb rendű élet után. A bűnös emberi voltunk élet-halál kérdése megoldást a megváltó kegyelem evangéliumában találhatja meg, amikor Jézus az örök életre hív, örök életet kínál fel: „**Jöjjetek énhez-zám mindnyájan, akik megfáradtatok, és meg vagytok terhelve, és én megnyugvást adok nektek.**” Mt 11,28; „**A ki hisz a Fiúban, örök élete van; a ki pedig nem enged a Fiúnak, nem lát életet, hanem az Isten haragja marad rajta.**” Jn 3,36. Csak itt táruul föl előttünk egy olyan élet, melyről tudjuk, hogy följötte halálnak nincs hatalma, mert sem halál, sem élet, sem semmiféle hatalom nem választhat el minket a teremtő Isten, a mennyei Atya szeretetétől, mely Jézus Krisztusban található meg. Isten örökkévalósága ebben a csodálatos ajándékban ragadható meg igazán, ahogy Ő ígérte: „**Amit szem nem látott, fül nem hallott, és ember szíve meg sem sejtett**”, azt készítette el az Isten az őt szeretőknak.” I Kor 2,9

- **Isten mindentudása.** Előtte korlátlanul nyilvánvaló mindaz, ami térben és időben van, volt, lesz. Őelőtte nyilvánvaló lelkünk minden gondolata, még legtitkosabb rezdülése is. Ő mindent tud, mindent lát. Ő tudja, mire van szükségünk, Ő látja gondolatainkat, érzéseinket, Őelőtte nincsenek és nem is lehetnek titkaink: „**szívek és vesék vizsgálója, igazságos Isten!**” Zsolt 7,10. Isten jobban ismer minket, mint mi magunk. Őelőtte hiába vesszük fel a képmutatás álarcát, Őt nem lehet megcsalni. „**Mert nincs oly rejtett dolog, a mi napfényre ne jöjjön; és oly titok, ami ki ne tudódnék.**” Mt 10,26.

- **Isten bölcsessége.** Ez azt jelenti, hogy tökéletes céljainak megvalósítására a legmegfelelőbb utakat és eszközöket választja és alkalmazza. Az Ő bölcsességében csak az Ő munkájának, üdvtörvén keresztül tudunk igazán betekintést nyerni, hogy Jézus Krisztus szenvedésében, halálában és feltámadásában feltárulhat a teremtető Isten, a mennyei Atya kegyelmének az a minden emberi értelmet meghaladó nagy csodaténye, mellyel az emberiség üdvösségére fordította a legnagyobb bűnt, a Krisztus keresztre feszítését. Ő tudta, hogy az ember megváltására, a bűnből való

kiemelésre, szabadítására ez a legjobb megoldás, ezért Ő tudja a legjobban, hogy mire van szükségünk, ki szolgál a javunkra.

- **Isten szentsége.** Ez adja meg Isten feltétlen úr-voltának sérthetetlen és tiszta fenségét, mely minket, bűnös embereket térdre kényszerít. Ő szent, Ő tiszta, s ez a tisztaság és szentség, s az ember bűnös állapot térben és időben nem található, mert Isten szentsége és tisztasága taszítja a bűnt, s mégis Jézus Krisztusban, ahogy emberré lett került igazán közel a bűnös emberhez. **„Isten ekkor azt mondta: Ne jöjj közelebb! Oldd le sarudat a lábadról, mert szent föld az a hely, ahol állasz!”** II Móz 3,5 **„Egy bűnös asszony pedig, aki abban a városban élt, megtudta, hogy asztalhoz telepedett a farizeus házában, kenetet hozott egy alabástromtartóban. Megállt mögötte a lábánál sirva, és könnyeivel kezdte öntözni a lábát, és hajával törölte meg; csókolgatta a lábát, és megkenete kenettel.”** Lk 7,37-38

Az Atya szentsége, tisztasága így „taszítja” és Jézus Krisztusban így vonzza a bűnös embert.

- **Isten szent igazságossága.** Ő megfizet kinek-kinek az Ő cselekedetei szerint, megbünteti a gonoszt és megjutalmazza a jót. **„föltón szerető Isten vagyok! Megbüntetem az atyák bűnéért a fiaikat is harmad- és negyedikig, ha gyűlölnék engem. De irgalmasan bánok ezerig azokkal, akik szeretnek engem, és megtartják parancsolataimat.”** II Móz 20,5-6. Az Ő szeretete nem fedezi el az Ő igazságát. Ő következetes Isten, aki a bűnöst szereti, de a bűnt gyűlöli. **„A hamis dolgot gyűlöli az igaz”** Péld 13,5. Nem lehet Isten szeretetével takarózva az Ő igazságát csorbítani, kijátszani, egymással szembeállítani. Isten igaz Isten, aki az igazságot szereti és hű ahhoz, amit Ő mond. Isten igazságból az is következik, hogy Ő hosszútűró, késedelmes a haragra, nem ítél azonnal és a bűnösnek időt enged a megtérésre. S ebből következik az a legfőbb tulajdonsága, mely mindentétenek, cselekedetének (teremtés, gondviselés, megváltás, halál, kegyelem, feltámadás) mozgatórugója:

- **Isten szeretet.** Jézus Krisztus földi életében, a golgotai kereszten és a hűs-vét feltámadásának csodájában tárul fel előttünk. **„és mi ismerjük és hisszük azt a szeretetet, amellyel Isten szeret minket. Isten szeretet, és aki a szeretetben marad, az Istenben marad, és Isten is őbenne. Abban lett teljessé a szeretet**

közöttünk, hogy bizalommal tekinthetünk az ítélet napja felé, mert ahogyan ő van, úgy vagyunk mi is ebben a világban. A szeretetben nincs félelem, sőt a teljes szeretet kiűzi a félelmet; mert a félelem gyötrellemmel jár, aki pedig fél, nem lett tökéletessé a szeretetben. Mi tehát azért szeretünk, mert ő előbb szeretett minket.” I Jn 4,16-19. A bibliai kinyilatkoztatás középpontja, az evangélium lényege egyetlen mondatban fogalmazódik meg: **„Mert úgy szerette Isten a világot, hogy megszületett Fiát adta, hogy aki hisz őbenne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen.”** Jn 3,16. Isten lényege, személyének legmélyebb titka a bűnös emberhez lehajló, megbocsátó és újjáteremtő szeretet. Az emberi és az isteni szeretet különbözőségét akkor érthetjük meg igazán, ha összehasonlítjuk Platónnak a filozófiai tanításával a szeretetről. Platón szerint az emberi élet legnagyobb ereje az „erősz”: az emberi lélek mélységes vágyódása az igazság, a jóság és a szépség ideái, értékei után. Ez az „erősz” rejtőzik a testi vágy mélyén is. De igazi, legnemesebb formája a bennünk élő mély vágy és törekvés az igaz, a jó és a szép – a három legnagyobb evilági érték után.. A Platóni filozófiai szeretet az „erősz” tehát az embernek az a lényeges vonása, hogy értékeket keres, kapni és gazdagodni akar – a testi „erőszban” is, de legnemesebb formájában az igazság, a jóság és a szépség utáni mély vágyódásában és törekvésében. Az erősz mindig értékkereső a maga öröme és gazdagodására törekvő szeretet. Ezzel szemben – és itt jutunk el az Isten szeretetéről szóló bibliai kinyilatkoztatás lényegéhez – az agapé nem ilyen értékkereső, tehát magát gazdagítani akaró szeretet. Ellenkezőleg: a bűnben meromlott, Istent megtagadó világhoz és emberhez fordul oda azért, hogy azt felemelje, megszabadítsa önzésétől, megbocsássa bűneit és újjáteremtsen, igazza, jóvá és széppé tegye a legnagyobb értékekkel ajándékozta meg. **„Isten szeretete nem találja, hanem megteremti bennünk a szeretetre méltót... A bűnösök ugyanis azáltal lesznek jóvá, hogy Isten szereti őket, nem pedig azért szereti őket, mivel már jók.”** – Luther.

A teremtő Isten, a mennyei Atya szeretete ebben mutatkozik meg, s lényéből, személyéből fakadóan az embert – noha nem méltó rá – annyira szereti, hogy kész volt meghalni Őérte, hogy bűnbocsánata és örök élete legyen. **„Arról ismertük meg a szeretetet, hogy Ő az ő életét adta érettünk:”** I Jn 3,16

Összeállította: Zsarnai Krisztián
evangélikus lelképásztor